

studije

Hrvoje Lasić

MAURICE BLONDEL — MISLILAC »KATOLIČKE FILOZOFIJE«
(ODNOS FILOZOFIJE I VJERE, I. DIO)

Uvod

Filozofija je redovito povezana s religijom jer se bavi poznavanjem božanskih i ljudskih stvarnosti, podrijetlom i uzrocima svega što postoji. Pojam filozofije, kao i pojam filozofije religije, jest višeznačan. Pitanje »katoličke filozofije« staro je koliko i kršćanstvo. Nas ovdje u prvom redu zanima stvarna mogućnost i opravdanost postojanja »katoličke filozofije« u odnosu prema filozofiji, njezino mjesto i uloga u razvoju ljudske misli, koja vječito traga za smislom života.

Dolaskom kršćanstva počinje razlikovanje filozofije i religije, a njihovi odnosi redovito su shvaćani na različit i dosta promjenljiv način. Očito, filozofija se religije, s jedne strane, ograničava na posve empirijsko istraživanje religija i religioznog života, kako to pokazuje povijest religije, fenomenologija religije i psihologija religije, a, s druge strane, na sistematsko prikazivanje misaonog sadržaja određene religije, kako to izlazi iz dogmatike i poučne literature. Već u 17. i 18. st. zastupnici »naravnih religija« smatrali su da bi filozofija religije mogla biti filozofska disciplina na temelju sasvim racionalnog promatranja religioznog ili antireligioznog pogleda na život bez svake povezanosti s »objavljenom« ili povijesno danom religijom. Ipak izraz »filozofija religije« potječe iz 19. st., a označava od-

nos religija prema naravi duha i prema razvoju duhovnog ideala koji omogućuje postojanje vrijednosnih sudova.

Filozofija je, prema Aristotelovoj definiciji, bitno metafizika, tj. znanost postojećega kao postojećega ili znanost uvjeta a priori postojanja i istine, znanost razuma i opće racionalnosti, znanost misli u njoj samoj i u stvarima; a njezin najviši dio jest »teologija«, tj. njezin objekt u biti jest apsolutni Duh, Bog. Filozofija uvijek sadrži dva različita i solidarna elementa: spekulativnu spoznaju prave istine te praktično rješenje problema ljudskog života. Ovaj problem postavlja neizbježno pitanje jedinstva ili tako reći homogenosti spoznaje i akcije, tj. može li to jedinstvo biti postignuto po filozofiji i uz koje uvjete, budući da ljudsko biće neodoljivo teži za totalizacijom integrirane istine u njemu i spasonosnoj adaptaciji svojega bića Biću.¹

Sve donedavno problem »religije« nije u nas posebno zanimao marksistički orijentirane sociologe i filozofe. Jedan od osnovnih razloga za to može biti Marxovo neutemeljeno predviđanje da će religija iščeznuti poboljšanjem socijalnih uvjeta života, te njegovo neosnovano mišljenje da religija nema nikakva stvarnog sadržaja i da je samo utoliko značajna ukoliko govori o čovjeku i na njega utječe. Osnivanjem Instituta (Centra) za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu iz područja religije počelo se više računa voditi o podrijetlu, korijenima i uzrocima religije, pogotovu sa socijalističkog gledišta. Vrlo malo autora dublje prilazi ovom problemu, a većina ih ostaje samo pri promatranju vanjskih očitovanja vjerskih obreda i cina.² Nešto ozbiljnije i dosta kritičkije tim se problemom u svojim socijološkim i filozofskim raspravama bavi E. Ćimić otkrivajući u čovjeku tajanstvenu komponentu koju je teško protumačiti ljudskim razumom.³ A. Krešić pokušava opširnije prikazivati filozofiju religije ne ulazeći u bit religioznog problema koji od iskona prati ljudsko biće.⁴ V. Pavićević pretežno se bavi istraživanjem religije s moralnog gledišta otkrivajući u njoj filozofske elemente.⁵ Problem filozofije religije s izrazito kršćanskog vidika u strogom smislu riječi nije bio u nas posebno obrađivan. Pitanja religiozne filozofije ipak su se neizravno dotakli S. Zimmermann u svojim filozofsko-teološkim studijama⁶ i V. Keilbach s psihološkog aspekta.⁷

¹ Usp. *Die Religion in Geschichte und Gegenwart*, Tübingen 1961, V. Band, 1010—1021; A. LALANDE, *Vocabulaire technique et critique de la Philosophie*, Paris 1976, str. 771—777.

² Usp. Institut (centar) za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, koji već 15 godina djeluje na istraživanju religije, objavivši u nekoliko svezaka rezultate radova pojedinih autora.

³ E. ĆIMIĆ, *Drama ateizacije*, Sarajevo 1971; usp. *CUS* 3 (1981) 254—265.

⁴ A. KREŠIĆ, *Filozofija religije*, Zagreb 1981; usp. *CUS* 2 (1983) 193—204.

⁵ V. PAVIĆEVIĆ, *Sociologija religije s elementima filozofije religije*, Beograd 1980.

⁶ S. ZIMMERMANN, *Filozofija i Religija*, Zagreb 1936/37; *Religija i Život*, Zagreb 1938; *Filozofija života*, Zagreb 1941.

⁷ V. KEILBACH, *Problem religije*. Kritičko sistematski osvrt na noviju filozofiju i psihologiju religije, Zagreb 1935; *Parapsihologija i religija*, Zagreb 1944.

Međutim, već od samog početka kršćanstva pa do danas bilo je više pokušaja kršćanskih mislilaca da božansku mudrost dovedu u vezu s ljudskom mudrošću i sa shvaćanjem čovjeka i njegova svijeta, da ljudski duh, njegove težnje i nastojanja usklade s božanskim duhom, sa svijetom koji ga nadilazi. Ovim problemom filozofije kršćanstva posebno su se bavili, svaki na svoj način i s različitim pozicija: M. Blondel, J. Maritain, E. Gilson i drugi autori na Zapadu. Blondel, vjeran augustinskoj tradiciji, nastoji istaknuti nemir ljudskog srca i njegovo usmjerenje prema nadnaravnom redu, želi upozoriti na stanovitu »prazninu« u ljudskom biću koju može ispuniti samo viši božanski dar, a to bi značilo da nadnaravno nužno zahtijeva i ima potrebu za nadnaravnim, i da se tek njihovim »zagrljajem« može potpuno ostvariti ljudsko biće. Maritain, usvajajući više tomistički filozofski pravac u shvaćanju čovjeka i njegova svijeta, polazi od činjenice da je kršćanstvo historijska stvarnost, posebno stanje o kojem također ovisi razvoj ljudske misli. E. Gilson, dajući prednost tomističkoj filozofiji pred augustinizmom, kuša protumačiti pojam kršćanske filozofije s povijesnog vidika. U kojem smislu i koliko se te dvije filozofske tradicije isključuju ili nadopunjuju, najbolje će pokazati misao ovih autora s obzirom na mogućnost postojanja i shvaćanja »kršćanske«, odnosno »katoličke« filozofije. Nakana je ovog napisa da pridonese boljem shvaćanju i razumijevanju stvarnosti i konkretnog stanja u kojem je čovječanstvo 20. stoljeća.

Blondel — mislilac »katoličke« filozofije

Razmišljanja, misli i polazišta u poimanju filozofije, posebno s kršćanskog vidika, Blondel je iznio u svojem djelu *Le probleme de la Philosophie catholique*.⁸ Već u početku svojeg filozofskog rada Blondel nastoji osigurati formalnu razliku i realno ujedinjenje filozofije i kršćanstva. Glavna mu je nakana bila spoznati da li je »katolička« filozofija moguća, pod kojima uvjetima i u kojem obliku. Razlikujući pritom čistu filozofiju od apologetike, kuša doznati da li jedna filozofija, tehnički razvijena u svojoj spontanosti, može a da ne podleže miješanju i zadiranju u tuđe pravo zajedno boraviti s katolicizmom razmatranim pod njegovim posve nadnaravnim vidikom, prema zahtjevima koji njegovu cjelokupnost suprotstavljaju cjelokupnosti razuma, želio je doznati ne samo može li se nego treba li prihvatiti i opravdati tu filozofiju, i na kraju vidjeti da li

⁸ M. BLONDEL, *Le probleme de la Philosophie catholique*, Cahiers de la Nouvelle Journée, Paris 1932. Ovo je djelo Blondel napisao poslije tolikih studija i rasprava o kršćanskoj filozofiji tridesetih godina. Na to ga je posebno potaknula rasprava francuskog Društva Filozofije na Sorboni, 21. III. 1931; »La notion de philosophie chretienne«, u *Bulletin de la Société française de Philosophie*, Paris 1931, str. 37—93; članak E. BRÉHIERA, »Y-a-t-il une Philosophie chretienne?« u *Revue de Métaphysique et de Morale*, 1931, str. 133—162.

je »katolička filozofija«, apsolutno i pravo govoreći, Filozofija jedna, integralna i opća, ako ne »de facto«, onda bar »de jure«.⁹

Blondel ne traži »katoličku filozofiju« tamo gdje je nema, gdje ona nije i gdje ne može biti. Smatra vrlo važnim da se kršćansko rješenje odmah ne integrira u filozofsku potku, a još važnijim da se korektno izrazi i ispita formalni problem, tj. vidjeti da li se i kako mogu susresti racionalna spekulacija i kršćanski doprinosi, na koji način mogu zajedno stajati a da se ne pobrkaju. Ispitivati samo osnovnu nespojivost filozofije (»racionalno područje«) i kršćanstva (tobože »potpuno iracionalno područje«), ili htjeti uspostaviti prisutnost zajedničkih elemenata i intelektualnih izmjena u kršćanskoj Objavi i u modernoj spekulaciji, za Blondela bi značilo okrenuti leđa pravom pitanju i riskirati patvoriti izmjenično filozofiju i katolicizam jer je njihova uzajamna originalnost takve naravi da susret i savez tih dviju duhovnih moći nisu bez učinka s obzirom na sadržaj, tako reći, istovrstan i identičan.

U svojoj doktorskoj disertaciji Blondel se već suočava s problemom naravnog i nadnaravnog kao osnovnim predmetom svojeg filozofskog razmišljanja. Bio je prisiljen više puta dokazivati i objašnjavati i filozofima i teolozima svojega doba da nije namjeravao, niti to izlazi iz samoga djela, obraditi problematiku apologetike, da mu nije bila nakana izvlačiti iz naravi i razuma nešto od objavljenih istina, niti tražiti stvarnost reda i pravde, da mu nije bilo ni na kraj pameti zaobilaziti povijest, niti podcijeniti znanost, niti pustiti po strani metafiziku, niti nadomjestiti posao psihologa i moralista, ili još manje ograničiti se na vlastitu misao, nego da je išao prema metafizičkom problemu u najvišem smislu riječi da bi vidio kako on susreće, a ne nadomješta i isključuje religiozni problem u njegovom najistančanijem i posve nadnaravnom obliku, u čijem je susretu kao u »zagrljaju« otkrio isti uvjet filozofskog integriteta, duhovne slobode, odanosti vjeri kao i razumu i znanosti.¹⁰ Već tada je smatrao potrebnim upozoriti na stvarnost onoga što nas nadilazi (transcendentno), već tada je uvidio kako je važno ispitati našu imanenciju, naše nedostatke, naša htijenja, koji imaju smisla upravo zato što u nama ima nešto više od onoga što smo mi sami i što ne znamo spoznati i postići svojim sredstvima da se čovjek ne može izjednačiti sam sa sobom i da je smisao imanencije dovesti čovjeka do priznanja transcendentnog koje ne može niti zaobići niti ga se dočepati jer ne ovisi samo o njemu. Na taj način Blondel je želio pokazati kako filozofija može i treba ne zadirući u tuđe područje razmotriti racionalne vidike religioznog problema koji kršćanstvo nudi.

⁹ M. BLONDEL, *nav. dj.*, str. 6.

Isto, str. 14; usp. *L'Action* (1983.), detaljnije o ovom djelu vidi u BS 3 (1979.)

U svojem drugom djelu *Lettre* (1896.) Blondel produbljuje religiozni problem s obzirom na metodu filozofije. Dolazi do spoznaje da treba dobro shvatiti različite metode apologetike, njihovu ulogu i domet, da treba dobro ispitati štetno protezanje filozofskih znanosti na području religiozne filozofije pod isprikom pomirenja znanosti i vjere, stavljajući u isti plan tvrdnje vrlo različitih dometa. Blondel ne prikriva uvjerljivu učinkovitost koja proizlazi iz intelektualne i moralne suglasnosti kršćanstva i ljudske naravi u njegovim dubinama kao i u njegovim najvišim aspiracijama, ali isto tako smatra važnim naglasiti filozofsku nedostatnost takve metode jer nas izlaže imanentističkoj iluziji koja u kršćanstvu vidi samo povećanje skrivenih snaga naravi i tekovine civilizacije u njezinu stvaralačkom razvoju.¹¹

Povezanost naravnog s nadnaravnim jest bitna i upravo na temelju te povezanosti nadnaravno unosi novi element, novo davanje, u naravno. Zbog ovakvog polazišta Blondel je bio optuživan kao pristaša materijalizma, idealizma, imanentizma. Zbrku i nesporazum tu najviše unosi miješanje dvaju različitih stanja koja su doista ujedinjena u stvarnosti, ali koje treba bitno razlikovati u znanosti. Blondel dopušta mogućnost da se govori o stanovitom stanju naravi, koje zapravo može postojati, ali koje u stvarnosti također nikad nije postojalo za čovječanstvo u historijskom i konkretnom redu, ni prije ni poslije pada ljudske naravi. Međutim, moguće je i zakonski vrijedno ispitati sve što u svakom stanju sadrži ili zahtijeva duhovno biće, koje je sposobno razumom potvrditi da Bog jest, da je prvi Uzrok, posljednji Cilj, jedini izvor beskrajno poželjnog Blaženstva i Savršenosti.

Otud u čovjeku ova nadnaravna želja za Bogom, za najvišim Ciljem za kojim teži duh samim razvojem razuma, počevši od stvarnog reda, što ne bi mogao »razumno« zahtijevati, jer ga sam razum obavještava da postoji neizmjernost između nestvorena Bića i svakog stvorenja. Radi se zapravo o nedjelotvornoj želji koja je međutim odraz transcendentnog reda shvatljivog svakoj naravi; to je mjesto nadnaravnog u samoj filozofiji, to je temeljna prvobitna istina od koje polazi Blondel i na kojoj gradi svoju teoriju spoznaje odnosa naravnog i nadnaravnog reda. Međutim, ovdje se postavlja pitanje filozofskog problema u odnosu prema religiji, tj. kako učiniti da religija ne postane jedna filozofija i da se filozofija ne izgubi u religiji. U rješavanju ovog problema neizbježan je sukob s modernom misli, koja u imanenciji vidi jedini uvjet filozofije, polazeći od toga da u čovjeka ne može ući ništa što na neki način ne izide iz njega, da nema istine koja bi vrijedila ni kao povijesna činjenica, ni kao tradicionalno učenje, ni kao obveza nadodana izvana, ni kao dopustivo pravilo, a da

¹¹ Isto, str. 23; usp. BS 3 (1979.) 314–315.

na neki način ne bude autonomna. S druge pak strane nema kršćanskoga, katoličkoga, osim onog što je nadnaravno, tj. da je nemoguće čovjeku naći u sebi ono što se nameće njegovoj misli i volji. Iz gore rečenog, čini se, filozofiji je glavna i jedina svrha da osigura punu slobodu duha i autentični život misli te da odredi u svojoj potpunoj neovisnosti uvjete svojega postojanja. U tome Blondel vidi mogućnost susreta filozofije i kršćanstva.

Međutim, Blondel naglašava da je za pravi susret potrebna suradnja iz koje se tek može roditi kršćanski duh. Nadnaravno je bitni element kad se radi o sudbini čovjeka pozvanog na božansko sudjelovanje. Ono ljudskoj naravi pomaže da se uzdigne na viši stupanj, tj. u nadnarav. Premda je za filozofiju na neki način svaki problem koji se odnosi na Objavu radikalno neshvatljiv, Blondel je uvjeren da se ona ne može zaobići ako se želi shvatiti ljudsko biće u njegovoj biti. Polazeći od istine da su zahtjevi Objave utemeljeni, smatra da ljudsko biće ne može biti potpuno samo po sebi, i da zbog te nedostatnosti, te nemoći, zbog tog zahtjeva, mora postojati trag u čovjeku i odjek u najautonomnijoj filozofiji. Uza sve to nužno je voditi računa o tome da se ne pobrkaju ova dva reda a da se ipak susretnu te ostanu u trajnoj vezi. Isto tako, ako se ne ide do kraja s najpreciznijim i najstrožim zahtjevima punog katolicizma, nemoguće je razumno shvatiti susret ili u isto vrijeme koegzistenciju religije, koja ne bi bila jednostavno ljudsko zdanje, s filozofijom, koja se ne bi odrekla i utopila u neizrecivom. Zahtjevi se filozofije i katolicizma prožimaju, ali tako da svaki od njih čuva svoju određenu autonomiju.

Rješenje religioznog problema s filozofskog vidika Blondel vidi u metodi imanencije naglašavajući ovisnost razuma i ljudske volje o nadnaravnom. Problem nadnaravnog, kakav izlazi iz tajanstvenog reda misli, shvatljiv je, dopustiv i filozofski, čak postaje uvjetom filozofije u njezinoj nepopustljivoj neovisnosti. Prema Blondelovu mišljenju, bilo bi potrebno da slobodna misao (isključivi racionalizam) dosegne krajnju točku prije negoli pred njom iskrsne religiozna teza kao filozofska hipoteza o kojoj ona logično ovisi, tj. postajući tako reći potpuna, da se pokaže očito nepotpunom. Za njega je logično da nadnaravno nije suglasno s našim idejama, ono je suglasno s našim priznanjem da postoji nešto izvan ljudskih zahvata, jer čovjek svojom filozofijom ne može učiniti da se pojavi nadnaravno. S tog razloga teologija ne može dopustiti filozofiji da dosegne realnost nadnaravnog reda, da niječe nadnaravnu istinu, da bude indiferentna, da bude dostatna samoj sebi i zadovoljna u svojoj zatvorenoj nepovredivosti. Postoji samo jedan odnos koji ona zahtijeva: razmotriti nadnaravno ne kao realno pod njegovom historijskom formom, ni kao jednostavno moguća svojevoljna pretpostavka, ni kao fakultativno na način predloženoga dara, ni kao usvojeno u naravi koje bi bilo kao njezino najviše dostignuće, ni kao neizrecivo sa stajališta bića bez korijena u našoj misli i u našem životu, nego kao nužno i istodobno nepristupačno čovjeku.¹² Ukratko,

¹² Isto, str. 37.

na filozofiji je da zakonski pokaže i prizna nedostatnost naravnog i njegovu potrebu za nadnaravnim. Prema tome, ne postoji stanje čiste naravi u kojem bi čovjek bio sazdan za svagda prije ili poslije pada, nego postoji naravno u stalnom odnosu s nadnaravnim. Zapravo radi se o obostranom prožimanju naravnog i nadnaravnog reda.

S toga je razloga potrebno ponovno razmotriti čitav filozofski problem u funkciji ideje koju nam kršćanstvo i njegova razumna stvarnost daju o najvišoj sudbini ljudskog bića, koja ga obvezuje na njegovo ostvarenje. U tom smislu filozofija ne može razviti vlastitu i potpunu slobodu neovisno o rješavanju religioznog problema. Međusobnim obnavljanjem filozofskih i religioznih perspektiva pojedine se istine pojašnjavaju napretkom religiozne svijesti, ali ne i u njima samima jer su one u sebi nepromjenljive. Na neki način treba pokazati, s jedne strane, kako se filozofija sama malo-pomalo preoblikovala pod nepoznatom akcijom kršćanske misli, a, s druge strane, treba pokazati kako su religiozni zahtjevi postali jasniji zahvaljujući razvoju filozofskih znanosti.

Zapravo, u našim činima i mislima ima uvijek nešto što nadilazi naše nakane i naša razmišljanja. Upravo to nešto dopušta rast u cjelokupnoj spoznaji. Isto tako tu se pokazuje bitna raznovrsnost racionalnog ili životnog i nadnaravnog doprinosa; u čovjeku postoji i priprema se jedna »praznina« koju može ispuniti samo božanski dar.¹³ U svemu tome potrebno je izbjeći križanje stajališta, a uspostaviti suglasnost filozofskog i teološkog, i učiniti da ponovno dođe do prividnog i privremenog sukoba naravi i nadnaravi te pokazati da u ovom istom šoku može i treba da sja pomirujuće svjetlo i oživljavajuće ujedinjenje. Prema Blondelovu mišljenju, očito je da je dar razumne naravi i dar milosti neizmjeran i da filozofija, kako bi potpuno ostala vjerna sebi, treba dupsti mjesto koje višem daru od naše ljudske naravi dopušta da postane unutrašnji dar u intimnim dubinama razumnog bića a da ne prestane zato biti sasvim transcendentan, potpuno besplatan, nepristupačan za ispitivanje savjesti i zahtjevi- ma i dostignućima volje. Takav dar može nam doći samo od Boga. Dolazeći k nama, poziva nas, pomaže i obvezuje da nadidemo urođeni egoizam kako bi nas on na neki način pobožanstvenio. Kad ne bi bilo tog božanskog zahvata u naš život, bilo bi teško uspostaviti ljubavnu vezu stvorenja i Stvoritelja, religiozni osjećaj ljudskog bića prema svojem Stvoritelju.¹⁴

¹³ Isto, str. 47–48.

¹⁴ Isto, str. 54. Svoju nauku o odnosu naravnog i nadnaravnog reda Blondel potkrepljuje filozofsko-teološkom naukom kard. Dechamps, oslanjajući se u prvom redu na njegovu metodu Providnosti u kojoj kardinal Dechamps obrađuje problem religiozne filozofije. Kard. Dechamps jedan je od trojice urednika Konstitucije *De Vide* na Prvom vatikanskom saboru. Imao je veliki ugled i priznanje pape Pija IX. zbog znanstvenih radova. Njegovo je djelo prikazao F. Mallet (1849.—1925.) na koje se Blondel osvrće u ovom svojem djelu. Usp. str. 57–123.

Blondel se također pozabavio pitanjem »katoličke filozofije« s povijesnog stajališta, mogućnostima i uvjetima jedne filozofije koja bi s povijesnog stajališta mogla biti nazvana kršćanskom filozofijom. Smatra da taj problem nije bio sistematski obrađivan, štoviše, da je izraz »kršćanska filozofija« u prošlosti bio često izbjegavan. Tek tridesetih godina ovog stoljeća prišlo se tom problemu ozbiljnije i kritičkije u filozofiji. Neki povjesničari nastojali su pokazati kako je kršćanska filozofija samo povijesni izraz posve pojmovnog značenja i da kršćanska filozofija ne može postojati ni stvarno ni pravno, kao što ne postoji kršćanska fizika ili matematika, ili okrugli kvadrat. U srednjem vijeku smatralo se nevrjednim govoriti o kršćanskoj filozofiji. U svojem djelu *Lettre* Blondel je htio razmotriti taj problem pa je zaključio da kršćanska filozofija doista još ne postoji u strogom i punom smislu koji zapravo sadrži, što su mu zamjerali autori koji to pitanje pokreću 40 godina poslije.

U raspravi koju je priredilo francusko Društvo filozofije neki povjesničari i filozofi zastupali su mišljenje da je savez riječi »kršćanska filozofija« zapravo križanje vrste spekulativno nezakonito, da je prema ekskluzivnim racionalistima takvo približavanje osuđeno i da, prema nekim tumačima sv. Tome, izraz »kršćanska filozofija« nema nikakav smisao, a da je sam pojam nemoguć. S ovakvim tumačenjima Blondel se ne slaže. Navedenim mišljenjima, prema Gilsonovu sudu, također se suprotstavlja augustinsko polazište, čiji predstavnici upotrebljavaju ovaj sporni izraz na više različitih načina, premda sličnih, napominjući kako taj izraz označuje filozofiju kršćana naspram različitim filozofijama pogana. Blondel ne dijeli potpuno to Gilsonovo mišljenje, upozoravajući da je taj izraz u ovom istom smislu postojao već prije kod sv. Justina i Klementa Aleksandrijskog. Pobija Gilsonovu tvrdnju prema kojoj bi taj izraz kod više augustinaca označavao filozofiju sv. Augustina, ili onu koju mu pripisuju njegovi sljedbenici, a koja je u suprotnosti s filozofijom sv. Tome, spočitavajući mu da je neke teze kršćanstva žrtvovao Aristotelovoj poganskoj filozofiji. Ne slaže se s njegovim tumačenjem da su naziv kršćanska filozofija poslije sv. Tome posebno upotrebljavali oni koji su se bunili protiv Tomine doktrine u korist augustinizma. Blondel smatra da to povijest nigdje ne potvrđuje i da se nepoznavanjem originalnog jedinstva i animirajuće inspiracije augustinizma, osiromašujući ga njegova katoličkog filozofskog duha, osakajuće tomizam u njegovoj povijesnoj ravnoteži i u njegovoj kršćanskoj duši, čineći od njega odvojenu filozofiju, stanoviti nepokretni racionalizam. Smatra neprihvatljivom Gilsonovu tvrdnju prema kojoj neki autori, želeći nadići sasvim povijesni plan, vide u augustinskoj perspektivi studij čovjeka u njegovu konkretnom stanju, uključujući tu i njegov religiozni život.

Ograđujući se od takvih autora, Blondel naglašava da ono što je uključeno u čovjeka nije prirodno religiozni život nego »desiderium na-

turale inefficax«, a to je bitna razlika. Jer ono što izlazi iz iskustva, čak u pretpostavci čovjekova sudjelovanja u milosti, to nije spoznaja nadnaravnog i kršćanskih datosti; jer ništa od toga ne ulazi u svijest osobnim iskustvom u odsutnosti ili čak u posjedovanju pozitivne i izvanjske Objave. Između života kršćanina i filozofije onog koji vjeruje nema vidljiva nastavka koji bi se mogao razlikovati i analizirati razumnom refleksijom a još manje da bi bio veza filozofske nužnosti.¹⁵

Blondel ne vidi u kojem smislu jedna filozofija, koja je po hipotezi pretpostavljena kao potpuno racionalna i u pojmovima, u svojem konstituiranju može nešto dugovati onome što je, po hipotezi također, dano kao »iracionalno« i bez pojmova. Naime, on ne shvaća u čemu može biti doprinos kršćanstva modernoj misli, njegov iracionalni i neshvatljivi prinos filozofskim sistemima posve razumnim u svojim principima i u svojim metodama, premda se za njih kaže da je njihovo postojanje bitno vezano uz postojanje kršćanske religije. Blondel ne vjeruje u postojanje historijske realnosti koja bi odgovarala pojmu kršćanske filozofije, ni u mogućnost da se ovaj pojam razumije na način koji Gilson predlaže kao jedini prihvatljiv, sve dok se ostaje na stajalištu pojmova kojima se opskrbljuje razum, jer je neizbježan sukob između razuma i sadržaja kršćanstva, u kojem će kršćanstvo postati smrtonosni teret za razum. Ideju koju zastupa Gilson, a Maritain usvaja, da bi Objava bila »roditeljica razuma«, Blondel smatra neprihvatljivom sve dotle dok se ne pokaže kako razum, daleko od toga da se stabilizira u zatvorenim pojmovima, otkriva u sebi potrebe koje narav ne može nikako zadovoljiti. Te su potrebe nešto nedovršeno, uvijek naravno nedovršivo, ali neodoljivo željno dovršenja.¹⁸

Racionalističko polazište filozofije religije

Prema racionalističkom polazištu, filozofija kršćanstva ne može postojati, kao što ne može postojati kršćanska matematika ili fizika. Ovakvo je mišljenje osobito zastupao E. Brehier, francuski povjesničar. Njegovo polazište Blondel ne prihvaća naglašavajući da se filozofija i religija ne smiju poistovjetiti s pozitivnim znanostima, koje imaju određeno područje i predmet razmatranja, dok se filozofija i religija odnose na sve, na smisao univerzalnog, na misterij ljudskog bića i rješavanje njegove sudbine, života, na čitavo biće i njegov svijet.¹⁷

U stanovitom smislu Blondel odobrava Brehierovu logiku kojom se s pravom obara na sve oblike dvosmislenog i uništavajućeg konkordizma s obzirom na filozofske spontanosti i nadnaravne zahtjeve koji tvore neo-

¹⁵ Isto, str. 128; usp. *Bulletin de la Société française de Philosophie*, (1931.), str. 37—93.

¹⁶ Isto, str. 133—135.

¹⁷ Isto, str. 136—137.

tudivo obilježje katolicizma otkrivajući tako površnost, nesigurnost i dvostrukost ovog sinkretizma. U Brehierovu postupku prepoznaje svoj opravdani zahtjev i nužnost da se izbjegne svaki preuranjeno djelomičan i podređen kontakt između kršćanstva i filozofije prije nego se dotakne krajnja točka tamo gdje se jedino može formirati životni čvor. Međutim, prema Blondelovu mišljenju, Brehier ne analizira ovaj životni čvor i ne ide do kraja; zato njegova fragmentarna zapažanja, književno opravdana, postaju u cjelini potpuno nedjelotvorna, iskrivljuju narav ujedinjene misli, koja inspirira filozofe kršćane. Način kako Brehier nastoji likvidirati kršćansku filozofiju, definirajući najprije pojam »filozofskog« i »kršćanskog« prema nazoru helenskog racionalizma, te prema smislu koji je pripisao ovim riječima, sučeljujući pojam koji pridaje filozofiji s odsutnošću pojma koji ima o kršćanstvu iz letimičnog pregleda više-manje nejasno nazvanih kršćanskih filozofija, nužno dolazi do negativnog zaključka, tj. do nespojivosti filozofije i kršćanstva. Značenje i smisao koje Brehier pripisuje onome što je »kršćansko« i »filozofsko«, Blondel ne prihvaća, napominjući kako je teško odrediti ono što je »filozofsko« i razlučiti ono što je »kršćansko«. Njemu je jasno Brehierovo čuđenje i revolt poganske misli naspram »ludosti Kristova križa« kojom su bili zaludeni sv. Pavao i svi kršćani. Blondel ne sumnja u to da su oni priznali i doživjeli svoju ludost a da se tu ne vidi savršena božanska Mudrost dosljedna samoj sebi, nadljudski vjerna istinama i obvezama koje je razum mogao djelomično razmotriti, ali koje nije mogao potpuno slijediti dok se onesvješćivao u svojim mislima i gubio u svojim kontradikcijama.¹⁸

Prema Blondelu, Radosna Vijest unosi u ljudsko biće osjećaj čudnovate novosti i donosi dušama obrat perspektive. Smatra da od početka ima ljudi kulture i razmišljanja koji traže i tu otkrivaju dio duha, svjetlo jedne filozofije koja ne dokida nego daje razum njemu samom. Tu otkrivaju ujedno mudrost, koja je toliko superiornija razumskim jednim spoznajama i mogućnostima te navješćuje spoznatljivost donoseći princip općeg tumačenja, tajnu sudbine i nužne izvore da ljudsko biće dosegne svoj cilj. Ovu filozofiju, koja je jedina spasonosna, Justin je, prema Blondelovu mišljenju, nastojao uvesti u isti krug racionalne spekulacije, a Klement Aleksandrijski, polazeći od vjere kao činjenice, nastoji na njoj podići znanost, filozofiju koja istodobno utvrđuje razum i pobožnost, te teži da u kršćansku gnozu, u kojoj inteligencija nalazi za shodno vjerovati, a vjera traži razumjeti, uvede slobodno razvijenu i produbljenu filozofsku kulturu.¹⁹

Za Blondela je sasvim razumljivo da se nasuprot prvim tendencijama »kršćanske filozofije«, još neizvjesnim, dvosmislenim i ugroženim nestabilnošću, pojavljuju nesigurne teze poput one Tertulijana i njegova

¹⁸ Isto, str. 139–141.

¹⁹ Isto, str. 141–142.

»credo, quia absurdum est«, inače tako često krivo tumačene. Isto tako smatra pozitivnim što su neki, poput Brehiera, nošeni idejom da humaniziraju, racionaliziraju, imanentiziraju objavljena naučavanja, podsjetili da nadnaravno na neki način nadilazi i dekoncentrira razum; upravo ovaj drugi vidik Blondel smatra temeljnim uvjetom katoličke filozofije. Tu se ne bi trebalo zavaravati nikakvim konkordizmom jer ono što je vjerovano o nadnaravnoj vjeri i ono što je znano o ljudskoj znanosti, formalno se razlikuje, a paradoks da vjera pobjeđuje znači odnositi se ne na ono što razum otkriva nego na ono što razum zapaža od praznoga i potrebnoga u sebi, na ono što od njega zahtijeva akt intelektualne skromnosti i priznanje pouzdane ovisnosti. Taj akt priznanja intelektualne ovisnosti izvanredno je razuman postupak, i upravo zato Tertulijan u svojem »credo, quia absurdum est« nadodaje svoju potvrdu o duši naravno kršćanskoj, koja se slaže s razumnom poslušnošću Apostola.²⁰

Što se tiče sv. Augustina, Blondel misli da je on više nego itko drugi čuvao ljubav inteligencije, da je tražio s uvjerenjem da će naći i da je nalazio upravo zato što je beskonačno tražio: »intellectus quaerens fidem invenit, quod fides quaerit intellectum«. To istraživanje inteligencije žedne razumijevanja sv. Augustin ne imenuje filozofijom, ali to ništa ne mijenja na samoj stvari koju ispituje. To ne znati znači ne poznavati uvjete spoznaje utemeljene istodobno na intelektualnoj skromnosti i prosvjetljenju unutrašnjeg Učitelja. To je zapravo smisao Augustinove filozofije života. Zato nikakvo čudo da se u sv. Augustina ne nalazi ništa od »kršćanske filozofije«. On polazi od čitava čovjeka i od njegove inteligencije i od njegove volje i od njegove ljubavi i od njegova spasenja. U sv. Augustina se zapravo ne radi o postavljanju objektivno utemeljenih tvrdnja već prije svega o tome da budu povezane s Bićem koje ih čini istinitim i da se uđe u stanje duše koja im dopušta da budu istinite i spasonosne.

S obzirom na identitet formula i pojmova, Blondel vidi beskonačnu udaljenost između onih koji se na svoje koncepte i na svoj razum vežu kao na dostatne i zadovoljavajuće i onih koji temeljito priznaju njihovo siromaštvo, njihovu vlastitu nepotpunost, nemogućnost da budu sebi samima vlastito svjetlo, vlastiti cilj. Zapravo to je provalija koja sve krive filozofije, bile istine koje one nude ne znam kakve, odvaja od filozofije koja, istodobno puna povjerenja u razum, od njega izazvana, stavlja čovjeka u sigurnost i čekanje, štiteći ga od sumnjivih obeshrabrenja i uništavajuće sumnje. Ovo potpuno raspolaganje doista je u nastavku Tradicije bitna i permanentna karakteristična crta onoga što se, u suprotnostima sa svima drugima, može nazvati, »katolička filozofija«. Ovdje nije riječ ni o ovisnosti, ni o jednostavnom stavljanju racionalnog i kršćanskog reda jednog uz drugi nego o jednoj vrsti raznorodnosti u izmjeničnom proži-

²⁰ Isto, str. 142–143.

manju i simbiozi same neizmjernosti. To je u biti Klement Aleksandrijski kušao precizirati pod imenom nove filozofije po Kristu.

Blondel smatra povijesno neshvatljivom, znanstveno nepotpunom i netočnom tezu prema kojoj je sv. Toma vratio filozofiju njoj samoj, odvojivši dva različita područja: područje razuma, vjeran Aristotelu, i područje vjere, poslušna natfilozofskom Kristovu naučavanju, ne spominjući nigdje kršćansku filozofiju nego samo filozofiju, istaknuvši da je ona ono što jest; i da jedna istina ne može proturječiti drugoj istini, a da vjera, višega reda, kontrolira, uspravlja i kompletira razum priznajući mu pravo na autonomiju. Premda je istina da je sv. Toma brižno pazio na vlastitu vrijednost razuma i slobodno svjedočenje filozofije, krivo je ipak u njemu gledati predstavnika odvojene i samodostatne filozofije ili pristašu jedne podređene filozofije pa iz svega toga zaključiti da se radi o nespojivosti racionalizma s cjelinom kršćanskih koncepcija. To bi bilo iskrivljenje Tomine nauke jer čitav dinamizam kojim je prožeta njegova *Summa contra Gentiles* (knjiga III.) očituje težnju za promatranjem i posjedovanjem božanskih blaženstava, težnju kojom je bitno zaokupljena čitava inteligencija, ali koja istodobno ostaje nužno neostvariva bez nadnaravnog dara.²¹

Jedan te isti problem, osnovni svakom biću, moguće je obrađivati na različite načine a da se uvijek ne spomenu svi vidici pod kojim se promatra. Tako Blondel u svojem djelu *L'Action* (1893.) obrađuje problem koji nema ništa specifično kršćansko spominjući jedan jedini put ime kršćanske filozofije. Naime, radi se o religioznoj filozofiji, o religiji koju on oblači u strano ruho. Njegova originalna misao bila je, prema tumačenju V. Delbosa, tražiti način kako dominirati redom izvanjskih odnosa po kojima su se filozofija i religija toliko približile da su uspostavile religioznu filozofiju. Štoviše, V. Delbos smatra da je Blondelova filozofija akcije po svojoj biti religiozna, da je na neki način sami katolicizam, koji je jedini sposoban posjedovati punu i integralnu filozofiju, obuhvaćajući svako područje stvarnosti koju razum promatra. Filozofija akcije u biti je jedina filozofija koja bi se mogla slagati s katolicizmom jer teži da izravno dosegne i sintetizira dva krajnja cilja onoga što je specifično katoličko.²²

Mogućnost postojanja »katoličke filozofije«

Blondel se također pozabavio pitanjem mogućnosti postojanja »katoličke filozofije«, tj. u kojem je smislu, pod kakvim uvjetima i po koju cijenu filozofija, sadržavajući naziv »katolička«, shvatljiva i ostvariva. Najprije upućuje na različita stanja, teoretski shvatljiva ili već postojeća u stvarnosti, u kojima moguća bića mogu postojati, ili sazdana, ili pozvana, uzdignuta po milosti, ili smještena po svom odgovoru na zahtjeve i

²¹ Isto, str. 145—146.

²² Isto, str. 153—154.

zaokupljenosti svoje sudbine, da bi pokazao kako je filozofija na temelju konkretnog stanja bića u mogućnosti, čak u njezinoj najautentičnijoj spontanosti, odgovoriti na neki način na ta različita stanja bića. U svemu tome potrebno je ograničiti se na promatranje zajedničke karakteristične crte tih stanja, koja je uvjetovana bitnim istinama što dominiraju nad svakom stvorenom ili stvorivom naravi. Ispitujući postupno ta dva vrlo različita vidika postavljenog problema, Blondel dobro uvida da s jedne i druge strane, premda različito, ovaj pridjevak »katolička«, primijenjen na filozofiju, dolazi u opasnost da postane pleonazam, dvosmislen, nezakonit, i da također na obje strane, premda različito, sadrži u sebi koristan smisao, možda zakonit i dopustiv no s primjerenom sigurnosti i oprezom. Katolička filozofija poziva, dakle, na zadaću koju ne bi trebalo propustiti. Nepoznavati ili protjerivati istine u stadijima razvoja znači u biti osakatiti filozofiju koja se bavi svime što postoji i što je u mogućnosti da postane.

Zato je potrebno dobro ispitati uzastopne etape postojeće ili moguće stvarnosti, koje filozofija može i treba prekoračiti, najprije u svakoj hipotezi i na području bitnih mogućnosti i metafizičkih nužnosti, zatim tamo gdje je efektivno nadnaravna sudbina, shvatljiva i poželjna, ponuđena i gdje i sama postaje jedino i obavezno rješenje i na kraju u konkretnom redu gdje racionalne i moralne istine, naučavanja i zapovijedi katolicizma imaju zajedno stanovati i surađivati. Prema tome, prava filozofija može i treba priznati mogućnosti i nužnosti kao shvatljive u svakoj hipotezi, rezervirajući na spontan način, ili bar uključivo, eventualno mjesto neodređenog nadnaravnog, no takvog nadnaravnog da je katolicizam tu jedini nadležan definirati ga i jasno predložiti. Samim tim što je biće obdareno razumom, sposobno je sa sigurnošću saznati da Bog jest, težiti da što više upozna što On jest, težiti za blaženstvom. U isto vrijeme razum je sposoban priznati da mu je ovaj božanski misterij, ova sama sreća koja ispunjava, nepristupačna premda poželjna. Ovaj »desiderium«, istodobno naravan i nedjelotvoran, prirodan je, dakle, dispozicija koja je bitna i neizbrisiv biljeg svake konačne inteligencije. Doduše, ovdje se radi o općem karakteru, nužnom i temeljnom, koji izražava stvarnu razliku između biti i egzistencije u svoj shvatljivoj realnosti, čak najduhovnijoj, izvan Bića po sebi i u sebi. Ova Blondelova teza temelj je svakog filozofskog promatranja svijeta, čovječnosti, njihove usmjerenosti. Ona ne može biti u živom razmatranju a da ne isključi tisuće odstupanja, a da ne uključi tisuće upletanja, ako želi ostati vjerna univerzalnoj filozofiji, koja je nužna i pod čijom se zaštitom mogu razvijati zakonske različitosti škola prema mnoštvu aspekata i vremena. Jer, ako i postoji fiksiranost principa i orijentacije, bogatstvo istine ne iscrpljuje se ni u kakvoj sistematizaciji koja je uvijek djelomična. Pojam vječnoga obuhvaća prošlost i budućnost, sadržavajući od njih sve što je promjenljivo. U tom smislu dio filozofije koji se veže uz ovaj trajni i oživljavajući element nema potrebe ni za kakvim »pridjevkom« da bi obilježio jednu nauku bitno utemeljenu posvuda i zauvijek. Upravo u ovom najvišem značenju Blondel govori o permanent-

noj filozofiji (*philosophia perennis*), ne jednoj filozofiji među drugima nego filozofiji kao takvoj, jednoj i potupnoj u njezinoj temeljnoj konstituciji. Samo toj filozofiji može se, prema Blondelovu mišljenju, nadodati ime »katolička«, kako bi što više došlo do izražaja jedinstvo, dugotrajnost i obilježje općenitosti povezano s duhovnim naučavanjem i raspoloženjem duha.

Polazeći od pretpostavke da je Nadnaravno stvarno pristupačno razumu i da ono u ovom konkretnom redu nameće ljudskoj sudbini jedno jedino ispravno rješenje, Blondel misli da bi filozofija morala i trebala voditi računa o tome, bilo da je u neznanju ili obaviještena o ovom činu koji se zove »katolički«. Filozofija se ne može ograničiti samo na moguće, na biti, na koncepte, nego treba da se brine i o mogućim stvarnostima i o pojedinačnim postojanjima u njihovoj konkretnoj samobitnosti ili u njihovoj dramatičnoj povijesti. Blondel sumnja da bi ovo otvoreno (prazno) mjesto u ljudskom biću moglo ostati neispunjeno. Budući da je čitav čovjek pozvan na nadnaravni red, filozofija ne smije ostati po strani i ne tražiti odgovor na ovo pitanje. Osim »čiste filozofije«, čiji su aspekti nužni, trajni i univerzalni, postoji još, prema Blondelovu mišljenju, jedna vrsta »miješane filozofije«, filozofija mogućih vezivanja (očekujući onu stvarnih odnosa) između mogućnosti ili bitnih nužnosti i ostvarivih mogućnosti, ali filozofija koja je, zbog neizmjernosti teško spojivih redova, podređena sigurnosnim mjerama koje joj omogućuju da bude zapažena i primijenjena na datosti koje su u biti datosti svijeta u kojem ljudsko biće živi i datosti njegove sudbine na koju je pozvano. To je zapravo zadaća filozofije da također poprimi kršćansko i katoličko obilježje.

Ipak ne smijemo se dati zavaravati, veli Blondel, samim nazivom *katolička filozofija*, čak u ovom realnom prožimanju dvaju redova koji postoje i treba da ostanu nepomiješani, jer tu se radi o sintezi dviju nesvedivih raznovrsnosti čije se jedinstvo ne mije zloupotrebljavati da bi se racionalizirao katolicizam i da bi se izrazu »katolička filozofija« dao smisao koji bi je sekularizirao. Upravo zato što nas »esencijalna filozofija«, odnoseći se na nužne i univerzalne uvjete duhova, dovodi do praga tajne Boga i željenog blaženstva, tu postoji jedna stvarna filozofija koja se odnosi »servatis servandis« na ostvarena stanja, djelomično i našom suradnjom.

Po vlastitim sredstvima filozofija ne može biti »ventilator« između naravnog i nadnaravnog; to nije u njezinoj nadležnosti. Potrebno je spriječiti svako opasno miješanje ovih dvaju redova i odrediti uvjete saveza između filozofije i katolicizma. Blondel je svjestan onoga što spekulativno dominira nad svakom hipotezom i što nameće metafizičku nužnost u odnosima Boga i stvorenja. On polazi od ostvarene teze pozitivnog i imperativnog poziva čovjeku na nadnaravni život; a da bi se iscrpnije ušlo u te odnose, koje mogućim i obveznim čine Objava i Milost, razboritost nalaže da se prije toga studiraju u svojoj formalnoj cjelini pitanja koja se odnose

na čistu filozofiju religije u svjetlu analiza što nas štite od svake naturalističke magije, od svakog lažnog misticizma.

Zaključak

S obzirom na mogućnost postojanja »kršćanske«, odnosno »katoličke« filozofije, Blondelovo je stajalište jasno: filozofija u realnom stanju čovječanstva može i treba da vodi računa o činjenicama koje, sasvim različite po podrijetlu i po naravi, formiraju u nama život, sudbinu s jednim jedinim rješenjem. Zahvaljujući kršćanskom naučavanju i zbog određenih stanja u čovjeku, pozitivnom ponudom, primanjem, odbijanjem ili uporabom nadnaravnih darova, prirodno djelo može biti osnaženo, obogaćeno, potisnuto ili transformirano na način koji, premda izravno neobuhvatan kao takav jer proizlazi iz božanskih milosti, ipak nudi svjesne aspekte njima i opskrbljuje jedno polje istraživanja za dubinsku psihologiju i metafizičku duhovnost. Poslije studija bitnih nedostataka stvorenja i metodičke opservacije duhovnih činjenica u njihovu obliku svjesnog, podsvjesnog ili natpojmovnog, razumljivo je da se može postupno konstituirati ne samo znanost religija nego filozofija religije, filozofija pojmova i suglasnosti, koji uključuju problem nadnaravnog kao mogućeg u sebi i ostvarivog u nama a da ne bude od nas i da ne prestane biti ono što je bilo. Zato postoji mogućnost za proučavanje protučinaka ovog nadnaravnog (transnaturel) u ljudskom biću različitih stanja. Proučavanje samo jednog od različitih stanja ljudskog bića ne može dati cjelovitu sliku o njemu. Naravno je bitno povezano s nadnaravnim. Zato je iluzorna ambicija onih koji žele protegnuti filozofiju samo na proučavanje čovjeka bez ikakve povezanosti s njegovim Stvoriteljem. Neispravna je ideja prema kojoj bi čovjek bio odvojen od Boga, tj. neovisan o njemu; isto je tako kriva ideja o mističnoj pasivnosti čovjekovoj u odnosu prema Bogu. Kao što je odvojena filozofija djelomično antifilozofska i antikiršćanska, isto je tako čovječanstvo proturjavno, neljudsko i bezbožno, ako se zatvor; famo u sebe.

Katolicizam omogućuje normalno polje istraživanja i satno u njemu Blondel vidi perspektivu »katoličke filozofije«. Usvajajući mišljenje kardinala Decharnpsa, uvjeren je da je izraz ili savez riječi »kršćanska filozofija« neprecizniji i neopravdaniji od izraza »katolička filozofija«. Ovoj potonji mnogo je shvatljiviji i restriktivniji od izraza »kršćanska filozofija« jer se, s jedne strane, primjenjuje na univerzalnost, a, s druge strane, samo katolicizam uspijeva specificirati ono što je nadnaravno kršćansko ne suprotstavljajući se onome što je posve razumsko, odnosno filozofsko.

Piava filozofija, bez koje bi proučavanje subjektivnih datosti i mogućih čina doista bilo dvosmisleno i pogibeljno, prethodna je određenost uvjeta koji omogućuju: biti, misliti i djelovati kod nenužnih bića. U rješavanju ovih problema potrebna je metafizika nužnoga da bi se pripra-

vila i precizirala filozofija mogućega i znanost konkretnoga, a katolička filozofija, da bi umaknula dvosmislenom, treba da iskoristi zalihe i postojeće razlike. Samo precizirajući i čuvajući stalno prisutnim ove nužne i univerzalne uvjete, moguće je povezati red mogućnosti s redom pojedinačnih postojanja povijesnih datosti, duhovnih ostvarenja i religioznih slučajeva. Vjeran tradiciji katolicizma, Blondel neprestano inzistira na našoj naravnoj nedostatnosti da spoznamo i prakticiramo potpuno moralne istine, ljudske vrline. Samo uz ovu cijenu »esencijalna filozofija« potpuno i slobodno odgovara katolicizmu čije ime čak može uzeti a da ne izgubi svoje, jedino uz ovu cijenu stvarna i realistička filozofija može bez pretpostavke i križanja filozofije surađivati s katolicizmom. Uza sve to, prividni je sukob filozofije i katolicizma neizbježan jer u njemu dolazi do izražaja nejasna borba duhovne moći svake naravi (znanosti, društva, države, političkog života, religioznog autoriteta).

Prema Blondelovu mišljenju, ne može se opravdati postupak kršćana koji, da bi izbjegnuli zapreke filozofije, traže utočište u radikalnom rastavljanju, kao da bi naime filozofija, koja teži općem jedinstvu u mogućem i nužnom kao i u razumnom biću, trebalo da ignorira ono što je tu najpokretnije, najvažnije, najodlučnije, najljudskije i najbožanskije u dušama i povijesti. To je zapravo neka vrsta atrofije u organskim funkcijama filozofije, koja se može izbjeći samo uz uvjet dubljeg ispitivanja njezine najtajanstvenije skrovitosti misli i života. Katolička filozofija ima smisla jer se, usprkos originalnoj dvojnosti i mnoštvu vidika, faza i funkcija predstavlja u raspravi s racionalnom vrijednosti, s principom organiziranog jedinstva u shvaćanju čovjeka i njegova svijeta.

MARICE BLONDEL — PENSEUR DE LA »PHILOSOPHIE
CATHOLIQUE«

Résumé

L'auteur de cet article présente la pensée de M. Blondel par rapport à la philosophie et à la foi. D'abord il envisage de ses recherches philosophiques dans le domaine de la foi dont l'objet est tout à fait différent que celui de la philosophie. Il y avait pour but à savoir dans quel sens, sous quelle réserve et dans quelle mesure, l'objet de la foi, qui est essentiellement d'ordre surnaturel, peut devenir l'objet de la philosophie.

Son point de départ est évident: sans aucun doute, il y a une relation essentielle entre le naturel et le surnaturel, mais il y en a aussi l'insuffisance intrinsèque de la philosophie pour résoudre les problèmes essentiels de la pensée et de la vie humaine. Dans l'homme même il se trouve »un vide« comme une place ménagée à la destinée surnaturelle dont seul le divin peut y faire un plein. C'est là où M. Blondel voit une possibilité de la rencontre entre le naturel et le surnaturel dans un sujet qui pense. Grâce à cette rencontre comme un »embrasement« du naturel avec le surnaturel il s'ouvre pour la philosophie une possibilité d'atteindre l'objet surnaturel de la foi. En ce sens là il est justifiable de parler de la philosophie »chrétienne« ou »catholique«, qui est la seule capable à conduire l'homme vers sa fin dernière.

Dans une société d'orientation marxiste et avec une prétendance à présenter la foi comme une illusion et sans aucun contenu réel, l'intention de cet article est de montrer et d'exprimer, au contraire, un apport important et essentiel de la foi catholique dans le développement de la pensée philosophique et dans la compréhension de l'homme et de son monde.